

l'immediat *decelar* 'escondir'): això, explica, «fon --- / en una cava *decelat*: / fo aquel tresor *amagat* / ab una gonella sotil» (v. 1123: o sigui 'amagat, celat, en una cova, i de més a més embolcat amb la gonella inconsútil'); d'altra banda hi tenim 'guardar, desar': la reina estèril, que havia trobat un infant expòsit, fingeix que va de part i «féu-se secretament portar / l'enfant, c'avia fayt *amagar*» (*Lleg.*, v. 77); després, però, pren el sentit de 'desaparèixer', 'deixar o quedar sense força': «Aysel qui morts fa suscitar / --- / e los contrets pla fay anar / e fa ls demonis *amagar*, / sab, seyor, de mi, certamens, / qu'en res metge eu no suy gens» (*Llg.*, v. 774) i «En Pere de Palau, *amagan* los dretz del senyor Rey, dix que aquel pleyt devie anar em poder de la cort d'En G. de Fluvià» (*Proc.*, p. 182).

I així finalment arribem a 'dissimular, trampejar (una cosa) davant els ulls d'algu': «après que ls jueus l'agren ligat / e complida lur volentat, / Jesús *amagà* son poder / e vol-los dar del tot plaer / --- posaren en creu Sa persona, / e ---» (*Lleg.*, v. 1197), «comprà l En Pere de Palau estant hoficial del senyor Rey, *amagan* la fadiga et lo terç del preu que lo senyor Rey ne deu aver --- la qual cosa val de renda de 2 a 3 cents sols., et no-n fo demanat lo senyor rey, ne hom per él, ans li fo *amagada* la fadiga et lo terç del preu que deu aver» (pp. 178, 179). Heus ací com des d'ocultar' arribem al sentit bearnès de 'dissimular, disfressar' que està a la base del castellà i gascó de 'amençar dissimuladament, equívocament'.

I no fou solament per aquesta via que es pogué produir el trànsit. Car els dialectes espanyols migjornens i portuguesos ens en ensenyen una de més palpable encara. Car si fins a l'Aragó arriba l'acc. catalana 'ocultar, escondir' (Borao), d'ací es passa a «agacharse» usat a Aragó (*DAut.*), a Múrcia (Ga. Soriano) i a Andalusia (Alc. Venceslada), sovint amb el matis de 'aplicar-se estenent-se al sòl per esdevenir imperceptible' que molts hem sentit a soldats i caçadors de la banda d'Almeria: «se *amagó* la liebre», «*amágate* que nos barren a balazos», «*me amagué* cuando ametrallaban».

Per ací, en efecte, també s'arribava des del sentit medieval i català-occità fins al bearnès-castellà de 'dissimular', 'amençar equívocament'. I això degué ser ja tan antic⁹ que és l'únic que conec en terres portugueses: Évora *amagar-se* «acaçapar-se, coser-se com o chãos para se ocultar» (*RLus.* xxxi, 118), trasm. *amagar* «deitar, descansar, sossegar»,¹⁰ mentre que del sentit de «ameaçó, terror», només tenim algun escàs testimoni antiquat en el substantiu *amágo* (Viterbo; *RLus.* xxvi, 117). Adhuc d'aquesta evolució potser va existir ja alguna insinuació en el català medieval: «tot jueu se deja *amagar* o agenollar tota vegada que encontre alcú prevere qui vaja combregar o n venga --- e negun hom --- no contrast als jueus que no s pusquen *amagar* per la raó damunt dita en son alberch o en son obredor» si bé més avall apareix també l'acc. corrent «la festa del Sant Cors preciós de --- Christ que negun juheu --- no gosen exir --- fora dels

Caylls --- mas que estien enclosos e *amagats*», doc. de 1302 (*BABL* vi, 97, 98).

Doncs, la gran antiguitat de l'acc. 'ocultar', el caràcter important i essencial que té en les idees i en el sistema semàntic de tot idioma, i el principi geogràfic-lingüístic de les àrees extremes coincidents (cat. oc. i port.) tot fa creure que l'acc. originària és 'ocultar' i no pas 'amençar', com suggeria Spitzer. I contra l'escepticisme de Cuervo veiem, amb força esclatant, l'existència del nexa semàntic que va des d'ocultar' a 'amençar' passant per 'disfressar', 'dissimular', 'fer acció equívoca d'executar una cosa (sense complir-la)': no solament en el Bearn sinó també landès *amacà* «masquer, mal accoutrer», *amacà-s* «se masquer» (Palay), i fins en resta algun deix castellà, *amago* «imitació, remedo» en alguna peça del teatre clàssic (Lope de V.) i *hacer amago* no és precisament 'amençar' a Xile sinó 'fingir que volem fer una bella cosa'.¹¹

Majorment interessant tot això per tal com ens mostra una *-k-* intervocàlica en *amacà* a Gascunya (també en el dicc. bearnès de Lespy) que difícilment podem mirar com a alteració, vist que la fonètica gascona en zones del SO. conserva les sordes intervocàliques, i l'antiguitat d'aquest detall el confirma el basc, on el dialecte labortà usa *amakatu* «exciter les chevaux avec toute sorte de cris» (= «amagar com pegarles») i per altra banda el baix-navarrès *amaka* «à cache-cache, jeu d'enfants» (*jugar a amagar*). Ara bé, no sols aquest detall ens tornaria escèptics davant l'etimologia germ. *MAGAN*, sinó que si el sentit més antic és 'ocultar' no queda ni la remota analogia semàntica que li cercaven amb un mot germànic que vol dir 'poder' Per damunt de tot: ¿per què el germànic en un mot peculiar a les quatre llengües menys germanitzades de la Romània?

Les altres etimologies assajades són, però, encara més estirades pels cabells. I venint del bo d'En Brüh (*ZRPh.* xxxix, 1919, 202) no ens estranya una semàntica tan simplista i artificiosa com la d'un *amagar* 'embruixar', derivat de *MAGUS*, perquè l'«embruixament» és un mal que ens amenaça («jemand behexen ist ja, anders gewendet, jemand Übles in Aussicht stellen!»), per més que ja sorprèn més de veure-hi transigir M-Lübke (*REW*, 5237) i Moll (¿qui creuria en aqueix **MAGARE* 'fer prestidigitació' > 'amagar'?; en *AlcM₂* sembla encertadament retirar la idea i reservar la seva opinió). Ningú no voldria desenterrar la d'E. Vogel **AMBAGARE* 'silenciar fent embuts o ambaiges', d'on 'ocultar' i d'altra banda 'amençar per mitjà de circumloquis' (*Neukat. Studien*, 78), fins i tot si no fos impossible d'admetre el canvi de mb en *-m-* en occità i en els dialectes portuguesos i bètico-mosàrabs. Més defensa té d'involucrar (com ja féu Spitzer) en això el grup luso-gallego-lleonès de *esmagar* «aplastar, machacar» (Port., Gal., Salamanca),¹² gall. *esmagar* «aplastar, estrujar, espachurrar» (*BRAE* xiv, 117), però l'origen ben conegut i ben local d'això (*maga* 'massa de peix fet malbé', cf. gall. *esmagarse* 'podrir-se', G. de Diego, *Contrib.*, 109) ens anima ben poc a tirar per aquest camí, tot i que l'hi involucri